

Inleiding op de index op transporten in het Oud Rechterlijk Archief Wageningen, inv.nrs. 170, 172 en 178

De geïndiceerde registers bevatten koopovereenkomsten en transporten (overdrachten van onroerende goederen), boedelscheidingen (magescheiden), akkoorden, machtigingen, beslagleggingen, schuldbekentenissen, verwerpingen van erfenissen (repudiëring van boedels) en andere akten. Wageningen kende voor 1811 geen notarissen. Officiële akten werden gemaakt door en getekend bij de schepenen van de stad. De registers waarin de teksten van die akten staan, zijn daardoor te vinden in het Oud Rechterlijk Archief (ORA). De registers zijn *niet* digitaal beschikbaar.

Deel 170

Dit deel bevat allerlei soorten akten van **6 februari 1582 tot en met 13 april 1596**. Het is een zeer gevarieerd geheel. Van de 311 indices gaan er 143 over verkopen of overdrachten van onroerend goed, maar de rest bevat uiteenlopende zaken als borgstellingen, machtigingen, overeenkomsten, beslagleggingen (peindingen en bezatingen), schuldbekentenissen en promesses.

Het register omvat 76 folio's en is in een perkamenten band gebonden. Getuige de beschadigingen van de eerste en laatste pagina's is die band van recentere datum dan het register zelf.

De akten zijn over het algemeen afschriften van andere stukken. Dat verklaart dat de volgorde niet altijd geheel chronologisch is. De teksten werden in dit register overgenomen om ze (ook) bij het stadsbestuur vast te leggen.

Deel 172

Deel 172 bevat akten over de korte periode **19 mei 1623 tot en met 2 april 1624**, dus minder dan een jaar. Het is niet groter dan een klein katern: 6 vellen papier die zijn dubbelgevouwen en op de vouw ingenaaid tot een klein en smal boekje van 12 folio's (bladen) of wel 24 bladzijden. Het eerste blad draagt de ietwat weidse titel "Transport Boeck van vercofte goederen gelegen onder dat schependom der Stadt van Wagenijngh, ende Anteickenong der opboodingen". Het is een register waarin verkoopovereenkomsten van onroerende goederen binnen het rechtsgebied van Wageningen werden opgetekend.

De koopsom werd niet vermeld. De verkopers beloofden het verkochte goed te zullen onderhouden en moesten ook een ander onroerend goed als waarborg geven ("ter waarschap stellen") voor de goede overdracht van het verkochte als de betaling binnen was. Het moest in dezelfde staat worden overhandigd als waarin het was verkocht.

In deel 172 werden de waarschapstellingen meestal met name vermeld, maar soms werd volstaan met de vaste uitdrukking dat verkopers "hun persoon en goederen" als borg stelden.

Daaruit blijkt dat het een register van verkopen is en niet een register van transporten, zoals deel 178. Koper en verkoper kwamen overeen dat er iets zou worden verkocht, maar pas als de hele koopsom was voldaan, werd het eigendom van het verkochte overgedragen, getransporteerd, aan de koper. Dat kon binnen enkele dagen zijn, maar het kon ook vele jaren duren. Dat blijkt uit sommige transporten uit deel 178 waar de oorspronkelijke koopovereenkomst in wordt genoemd.

Deel 178

Inventarisnummer 178 is ruim een eeuw jonger dan inventarisnummer 172. Het bevat de akten van **23 augustus 1730 tot en met 6 december 1748**, dus uit een periode van ruim 18 jaar. Het boek is dan ook een stuk dikker dan deel 172: het telt 232 folio's of 463 bladzijden. De akten uit dit register zijn in 759 inschrijvingen geïndiceerd. Doordat sommige akten in meerdere inschrijvingen zijn opgedeeld, zijn er feitelijk minder akten - maar niet heel veel minder.

Dit deel is in 2019 gerestaureerd.

Bedragen

De bedragen in deze tijd werden weergegeven in carolus- of carolieguldens. Die waren verdeeld in 20 stuivers en elke stuiver in 16 penningen. Slechts bij één akte is sprake van een andere munt, namelijk de Kasselse of Hessische gulden; het gaat daarbij om Hessische obligaties. De som van betaalde bedragen bij transporten in deel 178 bedraagt in totaal 353.938,55 carolieguldens en 4000 Hessische guldens. In deel 172 zijn, zoals gezegd, geen bedragen vermeld.

Toelichting op de kolommen in de tabellen

Deel 170

De inschrijvingen zijn als volgt geïndiceerd en in kolommen verdeeld:

1. volgnr. het volgnummer binnen het indiceerproces
2. inv.nr. het inventarisnummer binnen het Oud Rechterlijk Archief Wageningen
3. fol. het folionummer; folio's zijn alleen aan de voorkant (de rechterpagina) genummerd: de achterzijde, verso geheten, is aangegeven met een v, bijv. 8v. Alleen het folio waarop de inschrijving begint, is vermeld. Indien in één inschrijving meerdere goederen zijn getransporteerd, zijn die apart ingeschreven en dan is het folionummer vermeld waarop de deelinschrijving begint.
4. datum de datum waarop de akte is ingeschreven in het register.
5. verkoper of handelende partij de verkopende partij. Indien het niet om een transport gaat, is de anderszins handelende partij hier genoemd. Vrouwen waren handelingsonbekwaam en moesten dus bij transporten e.d. een man bij zich hebben die als hun voogd of mombler optrad. De namen van zulke personen worden doorgaans voorafgegaan door "geassisteerd met", wat in de index is verwerkt als "geass met". Indien de voogd of mombler zelf ook een handelende partij was, is hij doorgaans niet apart als voogd vermeld in de index. Zelf handelende voogden waren doorgaans zoons van een weduwe of broer van een ongehuwde zus.
6. koper of lijdende partij de kopende partij. Indien het niet om een transport gaat, is de secundaire partij hier genoemd.
7. object het goed of de goederen die zijn getransporteerd, of het andere onderwerp waar de akte over gaat. Indien in de inschrijving genoemd, zijn hier ook veld-, gebieds- of andere eigennamen vermeld. Nu nog gangbare namen als de Oorden, de Eng e.d. zijn in moderne spelling weergegeven, andere zijn letterlijk overgenomen.
8. belendingen de namen van de eigenaren of de namen van de percelen die naast het genoemde object liggen.

- 9. opmerkingen eventuele opmerkingen, soms uit de tekst zelf, soms naar aanleiding daarvan of over de materiële toestand van de tekst of het papier.
- 10. waarschap-
stelling onroerend goed dat de verkoper aan de verkoop verbond als zeker-
stelling voor de overdracht
- 11. belendingen de namen van de eigenaren of de namen van de percelen die naast de
waarschap
waarschap liggen.
- 12. uitgangen bepaalde verplichtingen die op het verkochte perceel rusten; er moest
dan doorgaans jaarlijks een bedrag of een betaling in natura (graan,
een kip, e.d.) worden betaald aan een persoon of instelling.

Deel 172

De inschrijvingen zijn als volgt geïndiceerd en in kolommen verdeeld:

- 1. volgnr. het volgnummer binnen het indiceerproces
- 2. inv.nr. het inventarisnummer binnen het Oud Rechterlijk Archief Wageningen
- 3. fol. het folionummer; folio's zijn alleen aan de voorkant (de rechterpagina)
genummerd: de achterzijde, verso geheten, is aangegeven met een v,
bijv. 8v. Alleen het folio waarop de inschrijving begint, is vermeld.
Indien in één inschrijving meerdere goederen zijn getransporteerd, zijn
die apart ingeschreven en dan is het folionummer vermeld waarop de
deelinschrijving begint.
- 4. datum de datum waarop het transport is ingeschreven in het register.
- 5. verkoper de verkopende partij. Indien het niet om een transport gaat, is de
anderszins handelende partij hier genoemd. Vrouwen waren hande-
lingsonbekwaam en moesten dus bij transporten e.d. een man bij zich
hebben die als hun voogd of momber optrad. De namen van zulke
personen worden doorgaans voorafgegaan door "geassisteerd met",
wat in de index is verwerkt als "geass met". Indien de voogd of mom-
ber zelf ook een handelende partij was, is hij doorgaans niet apart als
voogd vermeld in de index. Zelf handelende voogden waren doorgaans
zoons van een weduwe of broer van een ongehuwde zus.
- 6. koper de kopende partij. Indien het niet om een transport gaat, is de secun-
daire partij hier genoemd
- 7. verkochte het goed of de goederen die zijn getransporteerd. Indien in de inschrij-
ving genoemd, zijn hier ook veld-, gebieds- of andere eigennamen
vermeld. Indien het niet om een transport gaat, is hier het onderwerp
van handeling genoemd.
- 8. belendingen de namen van de eigenaren of de namen van de percelen die naast het
getransporteerde liggen. Deze zijn steeds vermeld in de volgorde oost,
west, zuid en noord.
- 9. waarschap onroerend goed dat de verkoper aan de verkoop verbond als
zekerstelling voor de overdracht
- 10. belendingen
waarschap de namen van de eigenaren of de namen van de percelen die naast de
waarschap liggen. Deze zijn steeds vermeld in de volgorde oost, west,
zuid en noord.
- 11. uitgangen bepaalde verplichtingen die op het verkochte perceel rusten; er moest
dan doorgaans jaarlijks een bedrag of een betaling in natura (graan,
een kip, e.d.) worden betaald aan een persoon of instelling.

Deel 178

De inschrijvingen zijn als volgt geïndiceerd en in kolommen verdeeld:

- 1. volgnr. het volgnummer binnen het indiceerproces
- 2. inv.nr. het inventarisnummer binnen het Oud Rechterlijk Archief Wageningen

3. fol.   het folionummer; folio's zijn alleen aan de voorkant (de rechterpagina) genummerd: de achterzijde, verso geheten, is aangegeven met een v, bijv. 8v. Alleen het folio waarop de inschrijving begint, is vermeld. Indien in één inschrijving meerdere goederen zijn getransporteerd, zijn die apart ingeschreven en dan is het folionummer vermeld waarop de deelinschrijving begint.
4. datum   de datum waarop het transport is ingeschreven in het register
5. verkoper   de verkopende partij. Indien het niet om een transport gaat, is de anderszins handelende partij hier genoemd. Vrouwen waren handelingsonbekwaam en moesten dus bij transporten e.d. een man bij zich hebben die als hun voogd of momber optrad. De namen van zulke personen worden doorgaans voorafgegaan door "geassisteerd met", wat in de index is verwerkt als "geass met". Indien de voogd of momber zelf ook een handelende partij was, is hij doorgaans niet apart als voogd vermeld in de index. Zelf handelende voogden waren doorgaans zoons van een weduwe of broer van een ongehuwde zus.
6. bedrag   de prijs waarvoor de in de transportinschrijving genoemd goederen zijn verkocht. De bedragen zijn in carolusguldens. Die waren verdeeld in 20 stuivers en elke stuiver in 16 penningen. Indien stuivers zijn vermeld, zijn die herleid tot centen. Bijv. een bedrag van 1363 car.gld. 3 st. is vermeld als 1363,15. Indien penningen zijn genoemd, is het bedrag genoteerd in guldens, stuivers en penningen, gescheiden door dubbele punten, bijv. 184:7:8.
7. koper   de kopende partij. Indien het niet om een transport gaat, is de secundaire partij hier genoemd.
8. transport van het goed of de goederen die zijn getransporteerd. Indien in de inschrijving genoemd, zijn hier ook veld-, gebieds- of andere eigennamen vermeld. Indien het niet om een transport gaat, is hier het onderwerp van handeling genoemd.
9. belendingen de namen van de eigenaren of de namen van de percelen die naast het getransporteerde liggen. Deze zijn steeds vermeld in de volgorde oost, west, zuid en noord.

Werkwijze bij het indiceren

- Als meerdere goederen in één akte werden verkocht of verdeeld, is de akte gesplitst in evenzovele transporten. Alleen bij het eerste is de (totale) prijs vermeld; bij de andere is verwezen naar de eerste. Bij meerdere goederen in één akte is per transport het betreffende folionummer vermeld.
- Veldnamen zijn tussen aanhalingstekens vermeld.
- Eigennamen van personen, straten en wegen, huizen, plaatsen, etc. en veldnamen zijn letterlijk overgenomen. De y ("Griekse ij") is steeds genoteerd als ij. Bij patroniemen van mannen in inv.nr. 172 is in de index de afgekorte uitgang uitgeschreven als -(s)sen in plaats van -sz.
- Bij personen zijn aanduidingen als 'de heer', 'weledele', etc. niet vermeld, tenzij geen functie of voornaam is vermeld, bijv. 'dhr Van der Horst', of als het gaat om de eigenaar van een heerlijkheid of huis, zoals bij 'de vrouw van Heukelom'. De titel 'joffr.' in inv.nr. 170 is wel overgenomen.
- Aanduidingen als acker, bouwlant, weijland, toebaxlant e.d. zijn in de moderne spelling genoteerd.
- Bij magescheiden (boedelverdelingen) zijn alleen de goederen in de index opgenomen die op Wagenings grondgebied, inclusief Lakemond, lagen. Het Heusdense veer is bij wijze van uitzondering wel opgenomen. Obligaties, geldbedragen, roerende goederen e.d. zijn niet in de index opgenomen.
- Erfpachten en uitgangen zijn bij inv.nr. 178 niet in de index opgenomen.

- Indien iemand als gemachtigde optrad, is meestal plaats en datum van de akte van volmacht vermeld; in de index is alleen [tussen rechte haakjes] de plaats van volmachtgeving opgenomen.
- Aandelen in goederen en erfenissen zijn in breuken vermeld bijv. 1/3, 5/12
- Bij oppervlaktematen zijn eenheden kleiner dan 1 vermeld als decimalen, bijv. 1,5 of 3,25.

Oppervlaktematen

hont	0,14 ha. (in Utrecht en Rijnland)
mergen	0,86 ha. (hoeveelheid land die in een morgen bewerkt kan worden)
molder	4 schepel = 400 vierkante roede = 0,56 ha.
mouwer	molder (de term werd vooral gebruikt bij tabaksland)
roede	12 voet = 3,396 m. 1 vierkante roede = 1,42 ca. (dus 1,42 m ²).
schepel	100 vierkante roede = 0,142 ha.
spint	0,04 ha.
voet	0,283 m.

Afkortingen

adv	advocaat
apoth	apotheker
br	broer
burgemr	burgemeester
c.a.	cum annexis (met aangehoorigheden)
c.s.	cum suis (met de zijnen)
d.d.	de dato (op de datum)
dr(s)	dochter(s)
Dr	doctor
Ds	dominee
e.l.	echtelieden
erfg	erfgenaam
erven	de erfgenamen van
ex.test.	executeur testamentair
geaband	geabandonneerd (achtergelaten; niet aanvaard)
geass	geassisteerd (bij personen die niet handelingsbevoegd waren, zoals vrouwen en kinderen)
geauth	geauthoriseerde
geb	geboren
getr	getrouwd
getransp	getransporteerd
hr	heer
hv	huisvrouw
jdr(s)	jongedochter(s) (ongehuwde meerderjarige vrouw)
k	kind
kap	kapitein
kerkmr	kerkmeester
kk	kinderen (van)
kleinzn	kleinzoon
kol	kolonel
luit	luitenant
m.n.	met name(n)

meerderj	meerderjarig
minderj	minderjarig
n.u.	nomine uxoris (namens zijn echtgenote)
o.m.	onder meer
onm	onmondig (minderjarig)
ontv	ontvanger
overl	overleden
pred	predikant
proc	procurator
raadshr	raadsheer
reg	regiment
secr	secretaris
schoolmr	schoolmeester
schoonzn	schoonzoon
t.a.z.	ter andere zijde
t.e.z.	ter ene zijde
test	testament
t.w.	te weten
univ.erfg.	universeel erfgenaam
v	van
volm	volmacht
voork	voorkind (kind uit eerder huwelijk)
voorkk	voorkinderen (kinderen uit eerder huwelijk)
voorn	voornoemd(e)
vr.v.	vrouw van
wed	weduwe (van)
wedr	weduwnaar (van)
za	zalige (staat voor de naam van een overledene)
zn	zoon

Heerlijkheden

Soms zijn in de inschrijvingen heerlijkheden en/of huizen genoemd. Hier volgen enkele daarvan, met daarachter de families die de betreffende heerlijke rechten of het huis bezaten.

Voorbeeld: als in een akte "de heer van Rosendael" wordt genoemd, dan gaat het in de achttiende eeuw om een man uit de familie Torck.

<i>Huis/heerlijkheid</i>	<i>Familie</i>
Alkemade	Van Wassenaer
Den Brielert	Bentinck
Cortenbergh	Van Lawick, Van Pabst
Heukelum	zie Hoekelum
Hoekelum	Van Lawick (1696-1723), van Balveren (1723-1819)
Kortenburg	zie Cortenberg
Rosendael	Torck